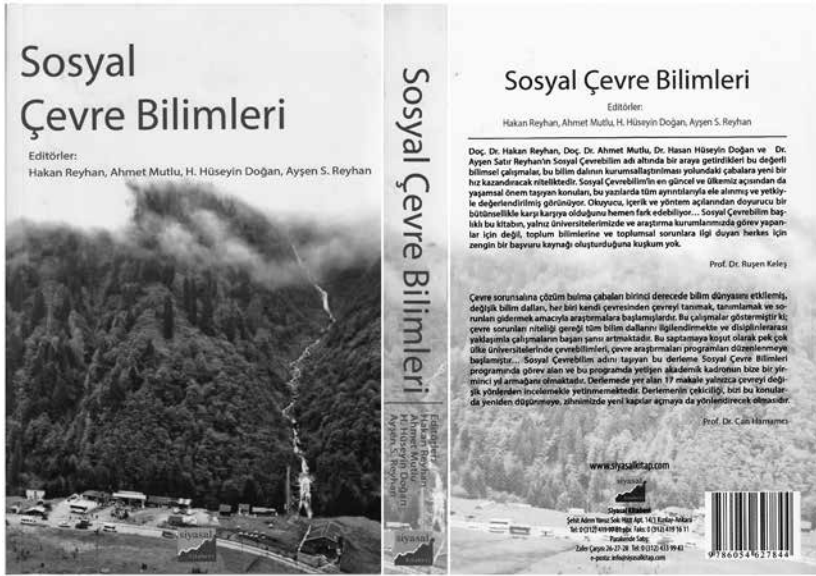

ÇEVRE SORUNSALINA DİSİLİNLERARASI BAKIŞ: SOSYAL ÇEVRE BİLİMLERİ

Editörler: Hakan Reyhan, Ahmet Mutlu, H. Hüseyin Doğan, Ayşen S. Reyhan, Sosyal Çevre Bilimleri, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2014, 534 s. (ISBN: 978-605-4627-84-4)

Burak YÜKSEL*

Mevcut üretim ve tüketim sisteminin yol açtığı çevre problemleri artık göz ardı edilemez konuma gelmiş ve tüm dünyada çevre duyarlılığının oluşmasına yol açmıştır. Tüm canlıların yaşam alanı olan çevreye insanın verdiği zararın ortaya konması ve bu zararın telafi edilmesi ve daha fazla artmaması için çevre bilimi araştırmaları günümüzde büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmalardan biri olan “Sosyal Çevre Bilimleri” isimli eser Hakan Reyhan, Ahmet Mutlu, H. Hüseyin Doğan ve Ayşen S. Reyhan editörlüğünde 2014 yılında Siyasal Kitabevi tarafından Ankara’da basılmıştır. Çalışma ilk olarak Prof. Dr. Ruşen Keleş, Prof. Dr. Can Hamamcı ve Doç. Dr. Hakan Reyhan’ın konu ve kitapla ilgili temel perspektif kazanılmasını sağlayan sunuş yazıları ile başlamaktadır. Devamında aşağıda bahsedilecek olan makaleler çalışmanın içeriğini oluşturmaktadır.

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, burak3710@hotmail.com.

Aykut Çoban tarafından yazılan “Doğa Toplum ve Yöntem” makalesinde ekolojik sorunlara yer verilmiştir. Toplum ve doğa birbirleriyle çok yönlü bir şekilde etkileşimdedir. Bunun gözden kaçması sorunların çözümünün bulunamamasına neden olacaktır. Yazar buradan hareketle makalesinde toplumun doğayla olan ilişkisinde değişimin olması gerektiğine ve bunun bugünden farklı olabilmesinin ise siyasal mücadeleyle mümkün olabileceğine vurgu yapmıştır.

Ahmet Mutlu tarafından yazılan “Ekolojik Sorunların Kökenleri” isimli makale çevre sorunlarının tarihsel kökenlerini incelemiştir. Yazar, çevre sorunlarının bugünden değil, tarihsel süreç içerisinde gelen nedenlerinin araştırılması gerektiğini savunmaktadır. Yazar, insanın biyokültürel evriminin kendisi ile birlikte çevresini de değiştirdiğini bu değişimden kültüründe etkilendiğini ayrıca olumsuz etkilendiğini vurgulamıştır. Çalışmada kültüre yansıyan olumsuz etkileşimin yeni bir kültür oluşturmakla aşılacağı savunulmaktadır.

Ergin Duygu tarafından yazılan “Güncel Çevre Sorunları” isimli makalede çevre sorunlarının artık disiplinlerarası bir hale gelmesinden söz edilmiştir. Yazar şuan ki çevre sorunlarının temelinde doğa yasalarının ihmal edilmesinin ve ekoloji prensiplerinin yattığını belirtmiştir. Çalışmada ekoloji ve ekofizyoloji, ekolojinin temel yasalarına, küreselleşmiş çevre sorunlarına, atmosferle ilgili çevre sorunlarına ve yeryüzü ile ilgili çevre sorunlarına değinilmiştir.

Kıvılcım Akkoyunlu Ertan’ın “Çevre Etiği Üzerine Değerlendirmeler” isimli makalesinde çevre sorunlarının uluslararası alanda gündeme geldiğinden bu nedenden dolayı birçok girişim, anlaşmalar ve sözleşmelerin yapıldığından söz etmiştir. Çalışmada çevre ve etik kavramı üzerinde durulduktan sonra çevre etiği yaklaşımları incelenmiş, oluşacak çevre sorunlarına karşı etik bir çerçevede ne gibi önlemlerin ortaya konulabileceğinden bahsedilmiştir.

Mehmet Tunçer’in “Kentsel Çevre ve Çevre Estetiği” isimli çalışmasında insanların tarih boyunca çevrelerini güzellik, estetik kaygılarıyla düzene sokma arayışında olduklarından bahsedilmiştir. Bu düşüncesinden hareketle estetiğin ne zaman ortaya çıktığı, kentin ne olduğu, kentsel çevre ve çevre estetiği ilişkileri tartışılmış; sanat, estetik kaygı, kent ve mimarlık ilişkileri irdelenmiş, yaşanılabilir kentsel estetiğin oluşturulmasına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Nazmiye Erdoğan’ın “Ekoturizm Turizm, Çevre ve Sürdürülebilirlik” isimli çalışmasında Turizmin dünya ekonomisinde hızlı şekilde büyüyen ve büyümeye devam eden bir sektör olduğundan söz edilmekte ve bu sektörün sürekliliği kullanılan kaynakların korunmasına ve geliştirilmesine bağlanmaktadır.

Çalışmada ekoturizmin ne olduğu geçmişten günümüze yapılan çalışmalar üzerinde durularak aktarılmaktadır. Çalışmanın amacı, sadece ekoturizmi değil diğer tüm turizm türlerini sürdürülebilir hale getirmek için nelere ihtiyaç duyulduğudur.

Habib Akdoğan, “Çevre Muhasebesi” isimli çalışmasında çevresel kaynakların bilinçsizce tüketiminin olası çevresel felaketleri de beraberinde getirdiğinden bahsetmektedir. Çevre kirliliğinin oluşumuna insanların ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen işletmelerin neden olduğu vurgulanmaktadır. İşletmelerin dâhil olması muhasebe sisteminin de dâhil olması anlamına gelmektedir. Çevre muhasebesinin tanımı, çevre ve işletme muhasebe ilişkisi, çevreye ilişkin maliyetlerin dağılımı, sürdürülebilir kalkınmada çevre muhasebesinin etkisi konularından bahsedilmektedir.

Ayşen Satır Reyhan’ın “Çevre Ekonomisi” isimli çalışmasında çevre ve ekonomi ilişkisini ele almaktadır. Makalede belirtildiğine göre, iktisadın temel amacı refah maksimizasyonu olduğundan refahın sağlanmasında çevre ve ekonomi disiplinlerinin işbirliği kaçınılmaz olmaktadır. Makalede çevre ve kaynak ekonomisinin çalışma alanları belirtilmiştir. Yazar çevre ekonomisini üç grup altında incelemiştir. Bunlar; çevre politikası araçlarının seçimi, maliyet fayda analizi ve sürdürülebilir kalkınmadır.

Hasan Hüseyin Doğan’ın, “Çevre Koruma” isimli çalışmasında kapitalizm öncesi dönem sonrasında 19. Yüzyıl’da kapitalizmin sanayi devrimi ile olgunlaşması ve 20. Yüzyıl’a geldiğinde doğanın tahribatının oluşması konu alınmıştır. Sanayinin gelişmesi nüfusun artması ve kentli nüfusun hızla fazlalaşması “mavi gezegenin” başını derde sokmuştur. Yazar çeşitli istatistikî verilerden yararlanmıştır. Toplum, hak, hukuk kavramlarından, çevre korumada ne gibi önlemler olabilir, tarihsel çevre koruması, ormanların korunması, atıkların geri dönüşümü, İkinci Dünya Savaşı ve çevre sorunlarının uluslararası alana geçişi ve çevre korunması açısından yasalara makale içerisinde yer verilmiştir.

Latif Kurt, Beste Gizem Özbey, Ebru Özdeniz ve Ayşenur Bölükbaşı’nın “Biyolojik Çeşitlilik” isimli çalışmalarında artan dünya nüfusunun getirdiği olumsuzlukların doğal kaynaklar üzerindeki olumsuz etkisinden söz etmişlerdir. Günümüzde doğal kaynakların hızlı bir şekilde tüketilmesi ülkelerin sahip olduğu biyolojik çeşitlilik ve özellikle genetik kaynakların giderek daha da önemli hale geleceğini göstermektedir. Çalışmanın amacı ise biyolojik çeşitliliğin korunarak sürdürülebilir kullanım konusunda farkındalığın yaratılmasıdır.

Yücel Çağlar, “Türkiye “Ormanları” ve Ormancılığı Üzerine” isimli çalışmasında Türkiye’de orman ekosistemlerinin dar bir kapsamda algılandığından söz etmektedir. Yazar, çalışmanın oluşturulma nedenini ormancılık düzeninin ekonomik, tarihsel, hukuksal, siyasal, toplumbilimsel ve kamu yönetimi boyutlarının çok fazla tartışılmamış olması olarak belirtmiştir. Yazar, bu eksikliği gidermeyi ve olumsuzlukları aşmayı amaçlamıştır.

Ergin Duygu, “Kırsal Çevre ve Sorunları” isimli ikinci makalesinde öncelikle ülkelerin politika üretim süreçlerinde çevresel etkinin her alanda dikkate alınması gerekliliğini ve kırsalın sorunlarının genellikle kentlerde yoğunlaşmış politik ve ekonomik güç odaklarının dikkatini çekebildiği ölçüde dikkate alındığını belirtmektedir. Yazar, teknoloji ve sanayideki hızlı gelişmelerle paralel olarak çevresel sorunların hızlanarak arttığı ancak çözüm süreçlerinin aynı hızda ilerlemediği belirtilerek çevre sorunları ilgili uluslararası kurumların raporları perspektifinde açıklayıcı saptamalarla değerlendirmiştir.

Erdal Özüdoğru “Korunan Alanlar” isimli makalesinde korunan alanları tanımlayarak ve önemini belirterek tarihsel gelişimini ortaya koymaya çalışmıştır. Yazar, makalede kurumsal alandaki gelişmeleri uluslararası mutabakat ve eylem planları çerçevesinde ortaya koymuştur. Son olarak da Türkiye’deki korunan alanları ve bu alandaki yasa ve uygulamaları değerlendirerek uygulanan sınıflandırma yöntemine değinmiştir.

Berna Alpagut ve Abdullah Karataş tarafından yazılan “İçerik ve Tarihsel Gelişimi Açısından Çevre Eğitimi” isimli çalışmada sanayileşmiş ülkelerin tarihten günümüze yükselişlerinin doğal kaynakları sınırsızca tüketmesinden bahsedilmiştir. Yazarlar bu çalışmada doğal dengenin korunması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bunun nedeni olarak ise gelecek kuşaklara daha yaşanılabilir çevre bırakılması gerektiği ve bunun insanları küçük yaştan itibaren okul-aile işbirliği içerisinde çevre eğitimiyle bilinçlendirerek gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir.

Hasan Hüseyin Doğan, “Çevre İçin Eğitim” isimli ikinci çalışmasında çevre sorunlarının, doğanın kirlenmesinin yeni bir olgu olmadığından bahsetmiştir. Yazar bu olgunun nüfus, sanayileşme ve kentleşme; daha doğrusu üretim ve tüketimle alakalı olduğunu vurgulamıştır. Yazar, çevre kirliliğinin önlenmesi için çevre eğitiminin gerekliliğinden söz etmiştir. Çalışmada çevre eğitiminin tarihçesinden başlanmış, amaç ve hedefleri belirtilerek; okul öncesi dönemde ve ailede eğitim, ilk, orta ve yüksek öğretimde eğitim gibi konular işlenmiştir.

Ahmet Mutlu, “Ekoloji ve Yönetim” isimli ikinci çalışmasında ekoloji ve yönetim arasındaki ilişkiyi, kamusal/özel yönetim otoritesinin çevrenin korunmasıyla ilgili yönetsel karar ve uygulamalarından farklı olarak, söz konusu karar ve uygulamaları biçimlendiren tarihsel-düşünsel-ideolojik boyut bağlamında irdelenmiştir.

Hakan Reyhan, “Ekolojik Emperyalizm Kuramına Giriş: Biyopolitik Bir Kavramsallaştırma” isimli çalışmasında şuan içerisinde bulunulan ve etkilerini her geçen gün daha da hissettiren emperyalist/tahakkümcü dünya biçimlenişi döneminde kavramsal/kuramsal açıdan yeni bir emperyalizm tartışmasını açmak ve öncelikle emperyalizmin doğrudan doğruya ekosistemi, ekolojik döngüyü bütün yaşamsal unsurlarıyla birlikte temelden dönüştüren yeni boyutu ile ilgili “kuramsal taslak” ortaya koymayı amaçlamıştır.

Farklı alanlarda akademik çalışmalar sürdüren bilim insanları tarafından oluşturulan eser çevrenin tek bir bilim dalının konusu olmadığına multidisipliner bir konu olduğunun ortaya konulması ve çevre konusundaki farklı alanlardaki çalışmaların bir arada sunulması bakımından başvuru kitabı niteliği taşıyan bir eserdir.